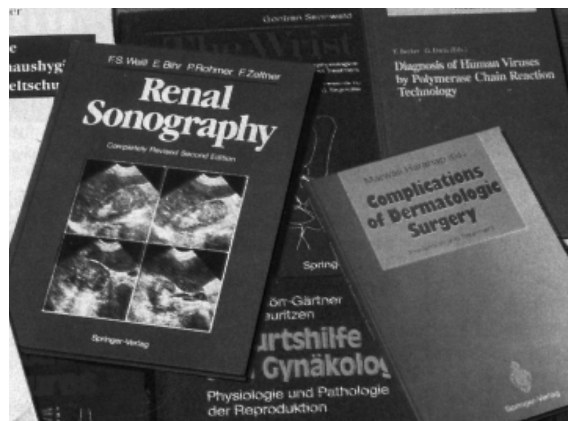

влення, перераховують і коментують принципи гігієнічного регламентування хімічних речовин в об'єктах виробничого та навколишнього середовища, наводять загальну характеристику основних промислових отрут (свинцю, ртуті, марганцю, миш'яку, сурми, вісмуту, фтору, діоксиду вуглецю, сірководню, оксидів азоту, хлору, сірковуглецю, вуглеводнів, діхлоретану, бензолу, аніліну), розкривають сутність токсикологічних досліджень для стратегії і тактики протихімічного захисту біосфери.

Корисним для студентів буде матеріал ("Біохімічні аномалії та їхній вплив на здоров'я людини"; "Важкі метали як глобальні забруднювачі довкілля"; Дія хімічних сполук на серцево-судинну систему"; "Імунотоксична дія ксенобіотиків"; "Адаптація організму до токсичних впливів та її вікові особливості"), в якому висвітлено токсичний вплив ксенобіотиків на організм, існуючі підходи оцінки дії хімічних сполук на серцево-судинну систему, методи визначення імунотоксичності чинників хімічної і біологічної природи, вікові особливості формування адаптації організму до умов навколишнього середовища, що змінюється.

Значну увагу приділено альтернативним методам і тест-системам у сучасній токсикології, зокрема у лікарській токсикології ("Сучасні аспекти лікарської токсикології"; "Альтернативні методи і тест-системи у сучасній токсикології"), з урахуванням зростаючої уваги до ролі етичних факторів при виборі об'єктів досліджень.

РЕЦЕНЗІЇ, ІНФОРМАЦІЯ

У лекції "Побічні ефекти при застосуванні біологічно-активних добавок" наведено інформацію щодо збереження здоров'я людини та профілактики захворювань за допомогою корекції раціонів харчування.

Окремий блок лекцій ("Заходи щодо запобігання розвитку екологічно та виробничо зумовленої патології хімічного генезу"; "Механізми державного регулювання природоохоронної діяльності та захисту громадського здоров'я") присвячено схемі функціонування державної системи моніторингу довкілля, економіко-правовим та нормативно-правовим механізмам регуляції природоохоронної діяльності.

Перевагою даного посібника є те, що у ньому висвітлено досягнення вітчизняних вчених минулого і сьогодення у розвитку теорії та практики охорони навколишнього середовища.

На думку авторів рецензованої роботи, необхідність поліпшення гігієни праці, виробничого середовища, охорони здоров'я працівників є одним з пріоритетних еколого-гігієнічних завдань, які необхідно ви-

рішити протягом найближчих років.

Студенти можуть користуватися викладеним матеріалом при написанні курсових і магістерських робіт.

Загалом за змістом, структурою, логікою та послідовністю викладення матеріалу посібник є оригінальним виданням, яке має наукову та практичну цінність. Він буде корисним для науковців, аспірантів, студентів, а також фахівців-практиків.

ГЖЕГОЦЬКИЙ М.Р.,
перший проректор
з науково-педагогічної
роботи Львівського
національного медичного
університету
ім. Д. Галицького,
завідувач кафедрою
нормальної фізіології,
д.м.н., проф., чл.-кор.
НАМН України.
КУЗЬМІНОВ Б.П.,
професор кафедри гігієни
та профілактичної
токсикології, завідувач
Центральною науково-
дослідною лабораторією
Львівського національного
медичного університету
ім. Д. Галицького, д.м.н.

МОЛЕКУЛЯРНАЯ ЭПИДЕМИОЛОГИЯ ВИРУСНЫХ И ПРИОННЫХ ИНФЕКЦИЙ

Про книгу Фролова А.Ф., Задорожної В.І.
"МОЛЕКУЛЯРНАЯ ЭПИДЕМИОЛОГИЯ ВИРУСНЫХ И ПРИОННЫХ
ИНФЕКЦИЙ", Киев: ДИА, 2010. — 280 с.

Наука про виникнення інфекційних хвороб, їх перебіг у суспільстві, як і вся земна цивілізація, пройшла багаторічний шлях еволюційного розвитку. Одним з його наслідків стало поширення методології епідеміології та окремих її методів серед широкого кола наукових дисциплін, у тому числі далеких від інфектології

та не пов'язаних з життєдіяльністю в організмі хворобоутворюючих агентів (пріонів, вірусів, бактерій тощо).

Це сприяло виникненню низки епідеміологій неінфекційних хвороб (епідеміологія інфарктів, травм, токсичних речовин тощо) і призвело до виокремлення (у другій половині ХХ сторіччя) розділу за-

© Трахтенберг І.М.
СТАТТЯ, 2011.

гальної епідеміології — молекулярної епідеміології інфекційних хвороб. У подальшому ця невід'ємна складова частина загальної епідеміології розвивалася самостійно, базуючись у вивченні епідемічного процесу інфекцій на досягненнях фундаментальних наукових дисциплін — молекулярної біології, генетики, вірусології, екології, що стали основою подальшого вивчення паразитарних систем та епідемічного процесу на молекулярно-генетичному рівні.

Вже перші кроки розвитку цієї інтегративної наукової дисципліни виявилися виключно результативними. Досить згадати про визначення збудника відомої пандемії грипу ("іспанки") (1918-1920 рр.), відкриття механізмів утворення нових варіантів цього вірусу, адаптації їх до нових хазяїв та інші нерозшифровані явища і феномени функціонування паразитарних систем "людина — збудник". На жаль, дослідження з молекулярної епідеміології інфекційних хвороб в Україні фактично не ведуться, а кількість друкованих праць з проблем цього напрямку вкрай обмежена, у зв'язку з чим вихід з друку актуальної книги А.Ф. Фролова та В.І. Задорожної слід вважати своєчасним та необхідним для усіх фахівців, які працюють у галузі інфектології та суміжних наук. Значимості цієї праці додає і те, що автори, крім глибокого аналізу даних літератури, подають результати багаторічної власної роботи з проблем грипу, інших респіраторних інфекцій (кір, краснуха, епідемічний паротит, SARS), поліовірусної та інших ентеровірусних інфекцій, гепатиту А, а також ВІЛ-інфекції та пріонів.

Книга складається з шести глав, вступу та заключення.

Принципові положення загальної епідеміології та розгляд деяких з них з позиції молекулярної епідеміології інфекційних хвороб висвітлюються переважно у перших двох главах монографії "Молекулярная эпидемиология и паразитарная система" і "Молекулярная эпидемиология и эпидемический процесс". Зокрема, у світлі нових даних молекулярної епідеміології та вірусології подається проблема щодо значення збудника у процесі виникнення та становлення епідемічного процесу, де він виконує роль активного фактора епідемічного процесу та паразитарної системи загалом. Цьому сприяє наявність у мікроорганізмів хімічних структур, які комплементарні аналогічним центрам чутливих клітин організму хазяїна. Саме це зумовлює перші етапи інтимних механізмів початку взаємодії збудника та хазяїна, які згодом набувають ознак інфекційного та епідемічного процесів. Саме ці факти підтверджують те положення, що роль паразиту (вірусу чи бактерії) інакше як провідна у виникненні епідемічного процесу (не лише розвитку, а саме виникнення) розглядатися не може. Довгий час існувала протилежна точка зору, згідно з якою вважалося, що в епідемічному процесі провідну роль відіграє не мікроорганізм, а інфікований ним організм людини.

Позиція авторів монографії стосовно дійсної ролі збудника серед механізмів епідемічного процесу, обґрунтування того, що не лише соціальний фактор (імунізація, стан каналізації чи водопостачання тощо) та механізм передачі є одними з найбільш активних компонентів епідемічного процесу, але й біологічний фактор, заслуговує на увагу. Визначення цього має не лише теоретичне, але й, виходячи з динамічного та різнобічного характеру взаємовідносин збудника і організму хазяїна, велике практичне значення.

Інші глави монографії, що присвячені молекулярній епідеміології окремих вірусних та пріонних інфекцій, насичені фактичним матеріалом з проблем епідеміології, вірусології, профілактики переважно РНК-містких вірусів, що надані з урахуванням сучасних методологічних та методичних засад молекулярної епідеміології, містять оригінальні, ґрунтовні погляди авторів, відомих вчених у галузі епідеміології та вірусології, на дискусійні проблеми функціонування паразитарних систем у широкому сенсі розуміння.

На підставі теоретичних даних і фактичного матеріалу авторами показано значення молекулярної епідеміології при розробці стратегій ерадикації/елімінації вірусних інфекцій та контролю їх реалізації. Особливого значення молекулярно-епідеміологічний моніторинг набуває на етапі зниження інтенсивності або припинення циркуляції збудника у регіоні, коли епідеміологічний нагляд базується на виявленні збудника та визначенні його молекулярно-генетичних характеристик з подальшим проведеном філогенетичного аналізу.

Оцінюючи у цілому схвально унікальну на сьогодні працю "Молекулярная эпидемиология вирусных и прионных инфекций", вважаємо за необхідне порадити її авторам продовжити творчу роботу у галузі проблем молекулярної епідеміології інфекційних хвороб, зокрема підготувати друге видання праці, доповнивши її даними щодо ДНК-містких вірусів і розширивши розділ пріонних інфекцій.

Вважаємо, що монографія "Молекулярная эпидемиология вирусных и прионных инфекций" А.Ф. Фролова та В.І. Задорожної буде корисною у роботі епідеміологів, вірусологів, практичних лікарів, науковців, а також фахівців, які небайдужі до перспектив розвитку молекулярної епідеміології як науки загальнобіологічного і медичного спрямування.

**ТРАХТЕНБЕРГ І.М.,
академік НАМН України.**